

УДК 811.161.2'243'42:004

Креолізований навчальний текст в електронному навчанні

Ольга Вержанська,

кандидат філософських наук, доцент,

Тетяна Лагута,

кандидат філологічних наук, доцент,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Еьогодні продовжується модернізація системи освіти шляхом упровадження й використання інформаційно-комп'ютерних технологій. Впровадження інформаційних технологій в освіту суттєво вплинуло на систему засобів навчання, на співвідношення та взаємодію окремих компонентів цієї системи. Рівень дидактичних можливостей сучасних інформаційних технологій та комп'ютеризації студентів і навчальних закладів свідчить про наявність об'єктивних умов для широкого застосування електронного навчання. Сучасний студент оволодіває не тільки певним обсягом знань, умінь, навичок, а й вчиться самостійно отримувати знання, працювати з великими обсягами інформації, застосовувати отримані знання, вміння, навички в практичній діяльності, формуючи необхідні загальнокультурні та професійні компетенції. Використання мультимедіа, аудіо- і відеокomпонентів підвищує наочність представлення матеріалу, а також дає можливість використовувати його людям, які мають різні патології (порушення слуху, зору і т.п.). Електронне навчання пропонує різні форми роботи: самостійне вивчення теми, уроку, курсу, лекції, лабораторні заняття, практичні заняття, семінарські заняття, дискусії, індивідуальні заняття, консультації, практики, вебіари, тестові / контрольні

заходи. Фахівці-мовознавці постійно перебувають у пошуку нової форми і змісту подання навчального матеріалу. Одним із центральних елементів електронного навчання як для розробників курсу, так і для студентів, є креолізований навчальний текст (КНТ).

Запропоноване дослідження присвячене характеристиці КНТ в електронному навчанні української мови іноземних студентів.

Скільки креолізований текст становить складний багатогранний феномен, деякі аспекти цього явища потребують подальшого вивчення й опрацювання. Об'єктом нашого дослідження є креолізований навчальний текст в електронному навчанні української мови іноземців.

Актуальність дослідження зумовлена важливістю вирішення проблем текстової типології, специфікою наукового, навчального дискурсу, необхідністю подальшого вивчення КНТ в електронному навчанні як оригінального семіотично неоднорідного утворення, необхідністю поглиблення уявлень про феномен КНТ в методиці викладання української мови іноземцям.

Мета роботи полягає в дослідженні типологічних характеристик креолізованих навчальних текстів як основної комунікативної, когерентної та змістової

одиниці в навчанні української мови іноземців за допомогою сучасних інформаційно-технічних засобів в електронному навчанні. Аби досягти поставленої мети, з'ясуємо поняття тексту та його основних характеристик, розглянемо поняття креолізованого тексту, проаналізуємо основні характеристики креолізованих навчальних текстів в електронному навчанні української мови іноземних студентів.

Лінгвістичні та психологічні дослідження останніх років засвідчують, що текст має статус основної комунікативної одиниці, якою людина користується в мовленнєвій діяльності. Пильна увага до тексту обумовлюється його функціями в навчальному процесі, серед яких слід особливо виділити функцію розширення, поповнення мовних знань студента, переважно лексичних, і функцію тренування мовного та мовленнєвого матеріалу.

Дослідники тексту, взагалі, та навчального тексту, зокрема, зазначають, що ця одиниця навчання текстової діяльності становить цілісну систему, організовану відповідно до дидактичних настанов у смисловому, змістовому, мовному та композиційному аспектах. Текст є частиною сукупної інформації підручника, забезпечує студента системою знань з певної дисципліни, на його основі формуються уміння та навички студента певної вікової, національної та ін. групи на певному етапі навчання [3, с. 130]. За допомогою текстів студент не тільки отримує знання, а й долучається до загальнолюдської системи цінностей і норм, до знань, накопичених людством упродовж своєї практичної та теоретичної діяльності. Такі знання є корисними й мають велике значення для участі студента в соціальній діяльності, для взаємодії його з іншими людьми, а також для формування індивідуальної картини світу.

Габідулліна А.Р. [6, с. 160] розрізняє в навчальному тексті такі різновиди інформації, як когнітивна (онтологічна), гносеологічна (методологічна) та прагматична. Онтологічний (предметний) аспект

знання співвідноситься з результатом пізнавальної діяльності, тобто зі знанням, що розглядається в його логіко-семантичній онтології як даність, коли можна виявити налагоджені зв'язки між елементами. Онтологічне знання представлене переважно у формі понять, виражених терміносистемою навчальної дисципліни. Гносеологічний (методологічний) аспект знання науковці розглядають як спосіб формування нових понять, обґрунтування та інтерпретації основних та уточнюючих понять, тобто спосіб установаження логіко-семантичних відношень між ними.

Якщо онтологічний аспект пов'язаний зі знаннями про світ, то зміст методологічного аспекту полягає у знаннях про знання. У навчальному тексті присутня прагматична інформація. За її допомогою автор «вбудовує» у змістовий план мовлення різноманітні за своїм характером і сферою дії прагматичні знання.

Навчальний текст розглядаємо як особливий вид вторинного тексту, специфіка якого визначається його неоднозначними відносинами з первинним науковим текстом, на ґрунті якого він переважно створюється. Навчально-науковий текст, на думку науковців, покликаний втілити логіку програми навчання, яка, у свою чергу, відповідає тій науці, що викладають. Цей текст має бути адаптований до змісту навчання з метою його розуміння. Навчально-науковому тексту притаманне послідовне розгортання контексту від відомого до невідомого, від простого до складного, від часткового до загального, а також йому властива повнота та глибина розгляду матеріалу, опису питання, що вивчається. Читання такого тексту супроводжується питаннями для засвоєння та закріплення отриманих знань. Для навчально-наукового тексту характерна надлишковість, оскільки він містить емоційно-впливові елементи, наприклад, порівняння, метафори, гіперболи тощо.

Навчальний текст як продукт мовленнєвої діяльності автора є основною формою передачі знань студентам. Саме тому

він є змістовою одиницею навчання. Найважливіша характеристика навчального тексту — це наявність у ньому освітнього, культурологічного, виховного й розвиваючого потенціалу. Отже, призначення навчального тексту — засвоєння інформації студентом, а під час її передачі — вплив на свідомість студентів, мотивування їх на роботу з навчальним матеріалом, сприяння розвитку креативних якостей студентів. Породження студентами нових текстів-дискурсів на ґрунті засвоєного навчального тексту дозволяє їм демонструвати інтелект, формувати світогляд, реалізувати творчі здібності особистості. Саме через це навчальний текст має втілювати цілісну систему діяльності студента, а також містити компоненти, що забезпечують сприйняття наявної в ньому інформації. Отже, він має містити засоби, завдяки яким діяльність студента стимулюється, мотивується, програмується й реалізується, веде до досягнення цілей, окреслених під час вивчення предмета.

Особливість навчального тексту полягає в тому, що він обмежений «навчальною мовою», тобто мовою, певною мірою відібраною та мінімізованою відповідно до цільової настанови, звільненою від малосуттєвих і другорядних рис для поданих цілей навчання.

Більшість навчальних текстів у електронному навчанні становлять *креолізовані тексти*. Ці тексти мають складну організацію, їм властива багаторівневність і багатоплановість. Вони сформовані внаслідок поєднання елементів, що належать до різних семіотичних систем — вербальної та невербальної. Іконічний компонент становлять ілюстрації (фотографії та малюнки), різні за характером — художньо-образні, декоративні, пізнавальні тощо, а також схеми, таблиці, формули, символічні зображення та ін.

Слід відзначити, що на позначення подібних текстів науковці ще не виробили загального терміна. Найвідоміший і найпоширеніший метафоричний термін «креолізований текст» належить Ю.О. Сорокіну та Є.Ф. Тарасову (1990).

Також існують інші терміни: наприклад, полікодовий текст (Г.В. Ейгер, В.Л. Юхт), ізовербальний комплекс (Бернацька), лінгвовізуальний комплекс (Л.М. Большинова), ізоверб (Міхеєв), семіотично ускладнений текст (Протченко), відеовербальний текст (Пойманова). За останні роки у слов'янській лінгвістиці з'явилася значна кількість наукових досліджень, присвячених вивченню креолізованих текстів (Ю.О. Сорокін, Є.Ф. Тарасов 1998; Анісімова 2003; Бернацька 2000; А.Г. Сонін 2005, Вашуніна 2006, 2008, 2009; та інші). [4: Ворошилова М. Б.] Найбільша увага була приділена креолізованим текстам у галузях реклами, публіцистики, кіномистецтва, меншою мірою — у науковій та навчальній галузях.

Дослідження показують, що вербальна й невербальна частини креолізованого тексту поєднані на різних рівнях — на змістовому, змістово-композиційному та змістово-мовному. Звернення автора тексту до тих чи інших засобів обумовлене комунікативною настановою, характером і функціональним призначенням тексту.

Креолізовані тексти розподіляють на тексти з частковою та повною креолізацією. У креолізованих текстах із частковою креолізацією вербальні й невербальні компоненти перебувають в автосемантичних відносинах, тобто словесна частина є головною, домінуючою, відносно автономною, а зображальна частина — факультативною. Найчастіше до таких текстів належать публіцистичні, науково-популярні та художні.

Синсемантичні відношення між компонентами притаманні текстам із повною креолізацією: словесний текст повною мірою залежить від ряду зображень, він тісно пов'язаний, злитий з ним, а зображення є облігаторним, тобто обов'язковим компонентом тексту. Подібна спаяність, залежність елементів спостерігаються в наукових, особливо науково-технічних та у рекламних текстах, зокрема у плакатах, карикатурах, оголошеннях тощо.

Найбільш автономними стосовно вербального тексту виявляються ілюстрації

до художнього тексту, оскільки майстерно виконане художником зображення може суттєво впливати на сприйняття вербального тексту, емоційно передавати головну думку літературного твору, образно, начоту тлумачити його. В ілюстрації може відображатися суб'єктивне сприйняття художника, його бачення предмета зображення. Намальовані образи здатні сильніше, гостріше впливати на читача, запам'ятовуватися та сприяти більш глибокому та точному розумінню прочитаного. Подібні ілюстрації стали відомими й автономними, тобто існують досить самостійно як твори мистецькі, наприклад, художньо-образні ілюстрації М. Врубеля до творів Л.М. Толстого, М.Ю. Лермонтова та ін.

У наукових, особливо науково-технічних, текстах зображення мають інше призначення — пізнавальне. Без зображень такі тексти можуть втрачати свою текстуальність, оскільки формули, символічні зображення, графіки, таблиці, технічні малюнки, геометричні фігури та інші зображальні елементи містять основний зміст тексту, є його смисловими елементами. У таких випадках словесний текст лише поєднує ці зображення, оформлює їх, становить певне обрамлення.

Креолізований навчальний текст — це зазвичай полікодовий текст, у якому вербальні й невербальні елементи спрямовані на активізацію мозкової діяльності реципієнта. Окрім вербальних знаків у тексті використовуються піктографічні зображення, зміна кольору, шрифтове виділення тощо з метою збудження різних видів пам'яті.

Для викладача текст є певним орієнтиром діяльності, для студента — певним джерелом інформації, об'єктом вивчення й розуміння. Для викладача текст є засобом навчання, а для студента — об'єктом. Відповідно, своєрідність навчального тексту з погляду його відношення до навчального процесу полягає в тому, що він одночасно виступає і об'єктом вивчення, і засобом навчання.

Методика навчання мови як іноземної передбачає оволодіння мовленнєвою компетенцією через засвоєння аспектів мови — фонетичного, граматичного, лексичного. Так що структурно навчальний текст у методиці викладання мови як іноземної може бути представлений у різних форматах під час вивчення лексики, словосполучення, речення. Як відомо, на практичних заняттях з вивчення української мови як іноземної має бути застосовано такі обов'язкові види мовленнєвої діяльності, як говоріння, письмо, читання та слухання. Створення КНТ відноситься до структурної організації мовленнєвої діяльності.

За А.Н. Леонтьєвим, розрізняють мотиваційно-спонукальну, аналітико-синтетичну та виконавчу фази мовленнєвої діяльності. КНТ одночасно є змістом мовленнєвої діяльності за умови забезпечення авторами-розробниками влучної теми, висловлювання, ситуації. Результатом мовленнєвої діяльності має бути розуміння іноземцем смислового змісту тексту і, згодом, — говоріння. За допомогою КНТ можна передати вербальні та невербальні реакції на різні вислови шляхом залучення до текстового коментаря відеофайлів із епізодами певних ситуацій. Фонетичне опрацювання лексики супроводжується аудіофайлами, де записаний лексичний матеріал із первинним промовлянням, потім вторинним промовлянням, наприклад, зі зміною закінчення іменника або прикметника у непрямому відмінку як елемента фрази. Як відомо, мовленнєвий механізм складається зі спонукання до мовлення, внутрішнього і зовнішнього оформлення мовленнєвого висловлювання та зворотного зв'язку [11].

Отже, за допомогою КНТ слід показати студентам мотивацію для спонукання до мовлення. За допомогою сучасних інформаційно-технічних засобів з'явилася можливість втілити до навчання найрізноманітніші вербальні та невербальні елементи. Наприклад, під час вивчення прикметників у знахідному відмінку ефективним засобом може стати ситуація

вибору предметів за кольором. Застосовується відеоепізод відвідування супермаркету, де представлено різноманіття модного верхнього одягу. Головним героям пропонується обрати якийсь одяг після нетривалого обговорення. Текст подається у формі діалогу. Текстовий супровід після відео: словосполучення — прикметник + іменник у називному відмінку зі світлиною. Наступний елемент — зміна закінчень у знахідному відмінку. Ефект підсилить тло текстового оформлення, зміна кольору закінчень прикметників, застосування символів, розміру, шрифту, виділення, часткової або повної анімації.

 основною мотивацією до мовленнєвої діяльності залишається вибір вдалої тематичної ситуації. Вона може залежати від віку студента, гендерної особливості, культурних, традиційних уподобань тощо. Так що розробникам бажано застосовувати не один епізод, а декілька різних ситуацій, об'єднаних граматичною темою, тому що заздалегідь не можна передбачити, який навчальний відеофайл обере студент за мотиваційний. Тільки в цьому випадку навчання стає особистісно-орієнтованим. Таким чином КНТ стає регулятором мотиваційно-спонукальної фази мовленнєвої діяльності.

Рецептивні види мовленнєвої діяльності студента — читання, слухання — ефективніше розвиваються за допомогою невербальних елементів КНТ. Так, розглядаючи можливості інформаційно-технічного забезпечення, відзначимо, що в КНТ діють одразу кілька подразників мозкової діяльності студента: зоровий — малюнок, світлина, анімація, фільм; слуховий — озвучування буквенного знака, слова, словосполучення, різного типу речень; емоційно-чуттєвий — тематичний вибір об'єктів. Слід враховувати, що, крім зовнішніх подразників, існують внутрішні, пов'язані з особистісними характеристиками іноземця. Студенти запам'ятовують навчальний матеріал по-різному й різними способами. Представники наочно-образного типу пам'яті найкраще запам'ятовують малюнок,

предмети, звуки, барви, рухи. Представники словесно-логічного типу пам'яті — думки і словесні формулювання, поняття.

Переважає більшість досліджень щодо ролі нерелевантних стимулів в активності мозку людини традиційно проводились лише для зорових та слухових подразників. Тому великого значення в подальших дослідженнях КНТ набуває розкриття механізмів неусвідомленої обробки стимульної інформації в межах інших сенсорних систем.

Під час створення КНТ особливу увагу слід приділити вербальним і невербальним засобам, що викликають емоції. Емоції — це суб'єктивний стан людини, що виникає у відповідь на дію внутрішніх чи зовнішніх подразників і проявляється в формі переживань. Емоції поділяють на позитивні (радість, задоволення, любов та ін.) і негативні (гнів, страх, жах та ін.). Позитивні емоції підвищують силу життєвих процесів, минає втома. Виявом позитивних емоцій є посмішка, сміх. Це позитивно впливає на увагу, пам'ять, засвоєння нових знань. Емоції супроводжуються активізацією нервової системи і появою в крові біологічно активних речовин, що впливають на діяльність головного мозку.

 ізіологічно можна пояснити дієвість КНТ, розглянувши ланцюг перетворення сигналів. За І.П. Павловим, відомі дві сигнальні системи дійсності, які властиві людині, перша — сукупність безпосередніх сигналів (звуків, кольорів, запахів і т.і.), друга — словесні подразники. Під час засвоєння чужої мови у мозку людини відбуваються дії, схожі з діями у вищій нервовій діяльності дітей молодшого шкільного віку, де переважає перша сигнальна система, яка зумовлює конкретний, наочно-образний характер їх мислення. Але й друга сигнальна система розвивається з наростаючою швидкістю в міру навчання. Це проявляється насамперед в утворенні тонших і міцніших зв'язків, що формуються на основі єдності емоційно-чуттєвих вражень і слова, яке відіграє для іноземця дедалі більшу роль.

Відомо, що пізнання складається з двох ступенів — чуттєвого і логічного, або раціонального. До чуттєвого пізнання належать відчуття, сприймання, уявлення; до логічного — поняття, судження, умовиводи. Послідовність етапів чуттєвого і логічного ступенів пізнання можна подати схематично: відчуття —> сприймання —> уявлення —> поняття —> судження —> умовиводи. Відчуття, досліджене І.П. Павловим, — це процес відображення в мозку людини окремих властивостей, якостей предметів і явищ об'єктивної дійсності внаслідок їх безпосереднього впливу на органи чуття. Завдяки корективам оптимізується процес введення інформації, регулюється рівень чутливості до діючих подразників. У відчутті відбиваються загальні властивості подразників того чи іншого виду й особливі прояви цих властивостей у конкретному предметі.

Під час формування невербальних засобів КНТ слід враховувати, що визначальною рисою людського сприймання є те, що воно не зводиться до пошуку й переробки інформації лише на основі індивідуального досвіду. Сприймання людини суспільно зумовлене. Сприймаючи конкретний предмет, наприклад, чужої для нього культури, іноземець звичайно усвідомлює його як вияв загального і відносить до певної категорії об'єктів. Будь-яке сприймання є включенням сприйнятого змісту в певну систему понять, що є продуктом суспільно-історичного досвіду людства.

КНТ тісно пов'язаний з фізіологічними ознаками людини — увагою, пам'яттю. Під час організації навчально-виховного процесу в реальному часі викладач повинен урахувати особливості уваги іноземних студентів: від цього залежатиме варіант добору завдань за ступенем їх складності, їх різноманітність, темп і тривалість роботи, а також вибір оптимального способу подачі навчального матеріалу. Електронне навчання за допомогою КНТ дозволяє студентові самому обирати зручний темп навчання, враховуючи особисті якості — увагу, різні види пам'яті

(емоційна, образна, рухова, словесно-логічна, сенсорна, короткотривала, довготривала, мимовільна).

Електронне навчання іноземців — засвоєння знань, набування вмінь та навичок мовленнєвої діяльності спираються на мнемічні (від грец. *mnein* — пам'ять) дії, що виконуються за допомогою мнемічних операцій. Основними такими операціями є: 1) включення матеріалу в систему досвіду студента; 2) пошук і виділення способу організації матеріалу для його наступного відтворення; 3) створення одиниць відтворення на основі встановлення просторово-часових зв'язків між елементами матеріалу. Існує декілька мнемічних засобів запам'ятовування: 1) утворення смислових фраз із початкових букв інформації, що запам'ятовується; 2) інформація розміщується в порядку букв алфавіту; 3) ритмізація — переведення інформації у вірші, пісні, у рядки, пов'язані певним ритмом; 4) римування — інформація упорядковується за допомогою рими; 5) ранжування — інформація упорядковується згідно з якоюсь шкалою оцінок; 6) групування — інформація упорядковується за певними ознаками. Усі вище названі мнемічні операції належать до невербальних засобів КНТ. Вони покликані до запобігання смислової надмірності та впорядкованості навчального матеріалу.

Граматики-синтаксичного оформлення думки (у механізмі внутрішнього оформлення висловлювання) студент набуває в результаті різного виду вправ, де актуалізується лексика, формуються питання, слова поєднуються у словосполучення і в речення. Наприклад, подається світлина чи малюнок. Завдання студента: написати більше питань, написати назву предметів чи їхню ознаку, дібрати синоніми чи антоніми. Обов'язкова вимога до розробників курсу — подати ключ до завдань.

Зворотний зв'язок здійснюється в мовленнєвій діяльності студента (письмовій чи усній) за підтримки викладача на уроці або тьютора у чаті, на форумі.

Слід зазначити, що попри великі можливості інформаційно-технічної системи в

розробці КНТ, фахівці мають враховувати доцільність циклічності чергування в навчанні видів мовленнєвої діяльності. Це означає, що КНТ має бути спрямований на читання, слухання, говоріння й письмо іноземного студента в певних дозах.

Під час відбору і складання КНТ велика увага надається їх змісту. КНТ повинні бути, перш за все, цікавими для студентів, становити певну новизну й мати дискусійний характер. Зміст КНТ має сприяти виникненню дискусій, а викладач, виступаючи організатором цих дискусій, керує діяльністю студентів. Потрібно відмовитися від репродуктивної діяльності студентів та подання готової інформації. Важливо, щоб текст стимулював виникнення питань, бажання висловитися, тим самим активізуючи мовлення. Адже поліпшити мовлення краще за допомогою мовних ситуацій, запропонованих у тексті.

Зміст КНТ для іноземців, на наш погляд, має відповідати таким екстралінгвістичним вимогам: 1. Країнознавча правдивість / достовірність. 2. Сучасність, адекватність. 3. Типовість змісту навчального матеріалу. 4. Актуальність відображених історичних відомостей (як загальновідомих, так і актуальних для носіїв мови).

Однією з важливих типологічних характеристик КНТ є когерентність. Поняття когерентності розглядаємо як глобальну організацію КНТ, що стосується як змістового (логіко-семантичного, граматичного, стилістичного), так і компонентного (вербального й невербального) аспектів, що забезпечують цілісність КНТ. Слід підкреслити, що особливе значення для КНТ в електронному навчанні є комунікативна ситуація та набір знань розробників і реципієнта. Виділимо такі засоби когерентності КНТ в електронному навчанні української мови іноземців:

1. Лексичні засоби, які займають центральне місце серед засобів зв'язку (синоніми, антоніми, спільнокореневі слова, спільнотематичні слова). 2. Синтаксичні засоби. 3. Дейктичні засоби. 4. Формальні

і графічні засоби. Дуже важлива ієрархія заголовків і підзаголовків, додатково використовуються десятична або буквена системи класифікації та інші спеціальні знаки, що позначають перелік, екземпліфікацію (риски, зірочки тощо). Графічне оформлення тексту (розділові знаки) відіграє істотну роль в його когерентності. 5. Стилiстичними засобами можна вважати однакове оформлення частин тексту (початку, кінця), а також різні стилістичні фігури. 6. Засоби інтернет-ресурсів.

Створення КНТ для електронного навчання української мови іноземців — це досить складна справа, оскільки, як відзначалося, КНТ становить сукупність графічної, анімаційної, текстової, цифрової, мовленнєвої, музичної, відео-, фото- та іншої інформації, а також друкованої документації користувача. Аби створити такий КНТ, автор повинен раціонально поєднати всі можливості сучасних інформаційно-технічних систем — графіку, відео, звук, гіпертекст, анімацію, комунікаційні ресурси інтернету тощо.

тже, КНТ, як доведено, є, по-перше, однією з головних змістових одиниць навчання, оскільки виконує досить важливі освітні, виховні та розвиваючі завдання. КНТ одночасно є організатором процесу засвоєння змісту. По-друге, є важливою складовою електронного навчального дискурсу, оскільки в ньому два учасники — іноземний студент і КНТ. Важливим завданням КНТ й відповідно його автора є керування процесом навчання слухання, читання, говоріння й письма іноземця; можливість передбачити ускладнення в розумінні. КНТ має відповідати вимогам нового міжнародного освітнього стандарту.

У статті досліджено основні ознаки навчального тексту, креолізованого тексту, враховано можливості найпопулярнішого електронного виду навчання української мови іноземців. На основі цього розглянуто типологічні ознаки креолізованого навчального тексту, найважливішою з яких виділяємо когерентність, визначено перевагу функціонування КНТ

в електронному навчанні завдяки фізіологічним властивостям реципієнта. Можемо зробити висновки, що вдало розроблений КНТ повністю забезпечує набуття комунікативної компетенції іноземців під час вивчення української мови, реалізуючи як рецептивні види мовленнєвої діяльності (слухання та читання), так і продуктивні (говоріння й письмо). Вважаємо, що з удосконаленням інформаційно-технічних засобів, індивідуальних здібностей філологів-розробників КНТ змінюється зміст і форма КНТ, що сприяє поліпшенню вивчення української мови іноземцями шляхом електронного навчання.

Література

1. *Алексеев, Ю.Г.* Вербальный и иконический компоненты креолизованного текста в интракультурной и интеркультурной коммуникации : автореф. дис. ... канд. филос. наук : 10.02.19 / Ю.Г. Алексеев. — Ульяновск, 2002. — 21 с.
2. *Анисимова, Е. Е.* Лингвистика текста и межкультурная коммуникация / Е. Е. Анисимова. — М. : Академия, 2003. — 128 с.
3. *Бабайлова, А. Э.* Текст как продукт, средство и объект коммуникации при обучении неродному языку. — Саратов : Изд-во Саратов. ун-та, 1987. — С.130.
4. *Вашунина, И. В.* Взаимовлияние вербальных и невербальных (иконических) составляющих при восприятии креолизованного текста : автореф. дис. ... д-ра филол. наук : 10.02.19 / И. В. Вашунина. — М., 2009. 42 с.
5. *Ворошилова, М. Б.* Креолизованный текст: аспекты изучения / Политическая лингвистика. — Вып. 20. — Екатеринбург, 2006. — С. 180-189 <http://www.philology.ru/linguistics2/voroshilova-06.htm>
6. *Габидуллина, А.Р.* Учебно-педагогический дискурс. — Горловка : ГГПИИЯ, 2009. — С.160.
7. *Дистанционное обучение в СНГ: тренды развития в 2010-2013 гг.* <http://www.all-webinars.com/analys/distancionnoe-obuchenie-v-sng-trendy-razvitiya-v-2010-2013-gg>
8. *Завельский, А.А., Завельская, Д.А., Платонов, С.И.* Текст и его интерпретация // <http://textology.ru/public/interpr.html>
9. *Зимина, О.В.* Печатные и электронные учебные издания в современном высшем образовании: Теория, методика, практика. — М. : МЭИ, 2008. — 267 с.
10. *Кубрякова, Е.Г.* Язык и знание. На пути получения знаний о языке: части речи с когнитивной точки зрения. Роль языка в познании мира. — М. : Языки славянской культуры, 2004. — 560 с.
11. *Леонтьев, А.А.* Психолингвистические единицы и порождение речевого высказывания / А.А. Леонтьев. — М. : КомКнига, 2005. — 312 с.
12. *Петренко, В.Ф.* Основы психосемантики. 2-е изд., доп. — СПб. : Питер, 2005. — 480 с.
13. *Сонин, А. Г.* Моделирование механизмов понимания поликодовых текстов : автореф. ... дис. д-ра филол. наук : 10.02.19 / А. Г. Сонин. М., 2006. — 42 с.

18.08.2015